

ירושלים, י"ב חשון תשע"ד
16 אוקטובר 2013
Kal_0554_pub

ההתפתחויות במערכת הבנקאית בששת החודשים הראשונים של 2013

במחצית הראשונה של 2013 שמרה המערכת הבנקאית על חוסנה ועל יציבותה, אף על פי שהפעילות הריאלית המקומית והעולמית המשיכה לצמוח במתינות ואף על פי שסביבת הריבית המשיכה להיות נמוכה.

הרווח הנקי של חמש הקבוצות הבנקאיות הסתכם בכ-3.6 מיליארד ש"ח והוא משקף תשואה להון של 9.3%, בדומה לממוצע ארוך הטווח. הרווח הושפע בעיקר מההכנסות הנובעות מפעילות בשוק ההון ומהירידה בהוצאות להפסדי אשראי.

יחס הון הליבה של חמש הקבוצות הבנקאיות עלה מ-8.7% ל-9.1%, במסגרת תהליך היערכותם של התאגידים הבנקאיים ליישום המלצות באזל III. העלייה ביחס הון הליבה נבעה מצבירת רווחים, מכך שמרבית הקבוצות הבנקאיות לא חילקו דיבידנדים, ומקיטון ביתרת האשראי למגזר העסקי.

יתרת האשראי המאזני הצטמצמה בכאחוז בעקבות קיטון ביתרת האשראי למגזר העסקי והמשך הקיטון בחשיפה ללווים שעיקר פעילותם בחו"ל. האשראי למשקי הבית, בפרט האשראי לדיר, המשיך להתרחב. במהלך התקופה נרשמו אינדיקציות לירידה מסוימת ברמת הסיכון של החברות במשק, אולם עדיין ניכרת הרעה באיתנותן הפיננסית של מספר חברות מובילות.

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בנק ישראל, דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

תוכן עניינים

4	1. ההתפתחויות העיקריות בפעילות המאזנית.....
6	2. הרווחיות והתוצאות העסקיות.....
9	3. הלימות ההון.....
11	4. תיק האשראי וסיכון האשראי.....
11	4.1. היקף האשראי.....
11	4.2. האשראי העסקי.....
11	4.3. האשראי למשקי הבית.....
12	4.4. איכות האשראי.....
12	4.5. ריכוזיות לווים.....
20	5. תיק ניירות-הערך.....
22	6. סיכוני השוק.....
22	6.1. סיכון ריבית.....
22	6.2. סיכון הצמדה.....
25	7. סיכון הנזילות.....
26	8. הערכת ביצועי המערכת הבנקאית על בסיס נתוני שוק ההון.....

ההתפתחויות העיקריות בפעילות המאזנית

הנכסים: במחצית הראשונה של השנה סך המאזן המצרפי של התאגידים הבנקאיים בישראל¹ התכווץ בשיעור שנתי קל של כ-0.8% (כ-5 מיליארד ש"ח) והסתכם בכ-1,276 מיליארדי ש"ח (לוח 2). התפתחות המאזן בתקופה הנסקרת ממשיכה בחלקה את ההתפתחויות שאפיינו אותו אשתקד, ובכלל זה העדפה של נכסים מעוטי סיכון. העדפה זו, יחד עם הירידה בריבית בנק ישראל, התבטאו בהגדלת ההחזקות באג"ח של ממשלת ישראל (כ-20% במונחים שנתיים) וכן בהקטנת תיק האשראי העסקי ובהגדלת תיק האשראי הקמעונאי. צעדים אלה ננקטו בחלקם כנגד צמצום יתרת המזומנים והפיקדונות בבנקים.

המאזן התכווץ בעיקר עקב קיטון **האשראי לציבור** (בשיעור של כ-1%), וזה מצדו נבע בעיקר מירידה בהיקף האשראי העסקי – כתוצאה מהקטנה מכוונת של החשיפה ללווים גדולים, שנועדה לצמצם את החשיפה לסיכון ולשפר את יחסי ההון – ומירידה בביקוש לאשראי זה. קיטון זה באשראי לציבור קוּזז מעט על ידי גידול בהיקף האשראי לדיור, אשר הופיע על רקע הביקוש הגבוה לאשראי זה ולנוכח המשך ההתפתחויות בשוק הדיור. גורם נוסף, משני, הקטין את היקף תיק האשראי, וזהו הייסוף בשער השקל מול הדולר (כ-3%) ומול האירו (כ-4%).

ההתחייבויות: במחצית הראשונה של השנה סך פיקדונות הציבור ירד בשיעור קל של כ-0.8% (כ-7 מיליארדי ש"ח) והסתכם בכ-963 מיליארדי ש"ח. הירידה נבעה משני גורמים עיקריים: א. הציבור הסיט השקעות לשוק ההון על רקע סביבת הריבית הנמוכה; ב. היקף המזומנים שבידי הציבור גדל על רקע הירידה בעלות האלטרנטיבית. גורם נוסף, משני, הקטין את היקף הפיקדונות, וזהו הייסוף בשערי החליפין של השקל מול הדולר והאירו. **ההון העצמי** של התאגידים הבנקאיים הוסיף לגדול גם במהלך התקופה הנסקרת: הוא גדל בכ-6% והסתכם בכ-86.5 מיליארדי ש"ח. הגידול התאפשר הודות לצבירת רווחים גבוהה, וזו נבעה מכך שרוב הקבוצות הבנקאיות לא חילקו דיבידנדים עקב היערכותן לעמידה ביעדי ההון של באזל III (לוח 2).

¹ חמש הקבוצות הגדולות ושלושת הבנקים העצמאיים.

לוח 2
המאזן של סך מערכת הבנקאות בישראל¹, 06/2011 עד 06/2013
 (מיליוני ש"ח)

שער השני במחצית הראשונה של שנת 2013 (באחוזים)	שיעור השינוי ב-12 החודשים האחרונים (באחוזים)	התפלגות, דצמבר 2012 (באחוזים)	התפלגות, יוני 2013 (באחוזים)	12-יוני		התכסים
				12-יוני	דצמ-12	
-19.0	4.5	14.4	13.1	159,982	184,764	מומנים ופיקדונות בבנקים
15.5	10.2	14.1	15.2	176,075	180,084	ניירות ערך
13.1	-29.1	0.2	0.3	4,624	3,076	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-1.1	0.0	66.9	66.8	851,733	856,942	האשראי לציבור
-7.3	-0.2	1.0	1.0	12,778	13,230	הפרשה להפסדי אשראי
-1.0	0.0	65.9	65.8	838,955	843,712	אשראי לציבור נטו
20.6	11.7	0.3	0.3	3,215	3,256	אשראי לממשלה
-3.6	1.4	0.3	0.3	4,279	4,417	השקעות בחברות כלולות/מוחזקות
-4.5	-1.8	1.1	1.1	13,718	13,777	בניינים וציוד
-9.5	-5.9	0.1	0.1	1,063	1,050	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
6.4	3.2	2.3	2.4	30,026	30,023	נכסים בגין מכשירים נגזרים
21.7	21.0	1.3	1.5	15,325	16,728	נכסים אחרים
-0.8	2.3	100.0	100.0	1,247,261	1,280,888	סך כל הנכסים
-1.4	2.3	75.7	75.5	941,819	969,903	התחייבויות והחון
-9.2	-7.7	1.4	1.3	18,351	17,746	פיקדונות הציבור
-9.5	-13.5	0.2	0.2	3,170	2,878	פיקדונות מבנקים
-33.8	-23.9	0.6	0.5	8,270	7,575	פיקדונות הממשלה
2.0	1.1	8.1	8.2	103,061	103,124	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
-6.1	-1.6	2.8	2.8	35,743	36,279	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
4.1	6.1	4.6	4.7	57,080	59,338	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
-1.3	1.9	93.4	93.2	1,167,495	1,196,844	התחייבויות אחרות
2.8	4.0	0.1	0.1	1,517	1,555	סך כל ההתחייבויות
6.1	8.6	6.4	6.7	78,249	82,489	זכויות שאינן מקנות שליטה
6.0	8.5	6.6	6.8	79,766	84,044	חון עצמי המיוחס לבעלי המניות של התאגיד הבנקאי
-0.8	2.3	100.0	100.0	1,247,261	1,280,888	סך כל ההון העצמי
				1,275,712	1,275,712	סך כל ההתחייבויות והחון

1) על בסיס מאוחד. כולל את חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות (לאומי, הפועלים, דיסקונט, הבינלאומי הראשון, יממורי-ספחות) ואת שלושת הבנקים העצמאיים (יאגוד, ירחלים, דיסקיה).

המקור: דוחות מספיים לציבור.

2. הרווחיות והתוצאות העסקיות

סך הרווח הנקי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות הסתכם במחצית הראשונה של 2013 בכ-3.6 מיליארד ש"ח, עלייה של 13.6% יחסית לתקופה המקבילה אשתקד (לוח 3), למרות ירידה בהכנסות מריבית נטו והיעדר גידול בהכנסות מעמלות. התשואה להון עומדת על 9.3% במונחים שנתיים, בדומה לממוצע ארוך הטווח (כ-10%).

הגידול ברווח הנקי התרחש על אף הצמיחה המתונה במשק, הצמצום בהיקפיה של פעילות התיווך הקלסי במגזר העסקי והשחיקה במרווחי הריבית, והוא נבע בעיקר מפעילות בשוק ההון. בהתאם לכך, במחצית הראשונה של 2013 – ובדומה לשנת 2012 – הבנקים הגדילו את הרווח בעיקר באמצעות התאמות לשווי הוגן ומימושי אג"ח ומניות. גורם נוסף שהשפיע לחיוב על הרווח הנקי היה קיטון בהוצאות להפסדי אשראי.

הכנסות ריבית נטו רשמו ירידה של כ-4% יחסית למחצית הראשונה של 2012, והסתכמו ב-12.4 מיליארד ש"ח. ירידה זו נובעת בעיקר מגורם המחיר – הירידה בריבית בנק ישראל ובתשואות של האג"ח הממשלתיות הצמודות (אלה משמשות עוגן במגזרי ההצמדה השונים), והיא מתווספת לכך ששני גורמים אלה נמצאים ברמה נמוכה כבר תקופה ארוכה. הפער בין הריבית על האשראי לציבור לבין הריבית על פיקדונות הציבור ירד מ-1.72% בתקופה המקבילה אשתקד ל-1.66%, והמרווח הפיננסי² הכולל ירד בכ-0.2 נקודת אחוז, ל-2.27%.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-1.2 מיליארד ש"ח בלבד והיוו כ-0.3% מיתרת האשראי המאזני, שיעור מעט נמוך יחסית לשנים קודמות. התפתחות זו לא הייתה אחידה: היא התאפיינה בשונות גבוהה יחסית בין הקבוצות הבנקאיות.

הכנסות מימון שאינן מריבית הסתכמו במהלך המחצית בכ-1.5 מיליארד ש"ח, בשעה שב-2012 כולה הן עמדו על 1.3 מיליארד ש"ח. התפתחות זו נובעת מעלייה בהכנסות ממימושים ומתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומכירת מניות, וכן מהייסוף בערכו של השקל ביחס לדולר ולאירו.

ההכנסות מעמלות שמרו על יציבות יחסית לתקופה המקבילה אשתקד והסתכמו ב-7.3 מיליארד.

סך ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-14.3 מיליארד ש"ח, עלייה זניחה בהשוואה למחצית הראשונה של 2012. מרבית העלייה נובעת **מהוצאות השכר והנלוות**: אלה עלו ב-1.2% יחסית למחצית הראשונה של 2012, והסתכמו ב-8.5 מיליארד ש"ח. עם זאת יש לציין כי במונחים ריאליים הוצאות השכר והנלוות נשארו כמעט ללא שינוי. שני מדדי היעילות – יחס היעילות והעלות הממוצעת – מראים כי בחלק מהקבוצות הבנקאיות חל שיפור קל ביעילות (לוח 4), ככל הנראה כתוצאה מתכניות התייעלות שהבנקים נקטו.

² הכנסות ריבית נטו לסך נכסים נושאי ריבית.

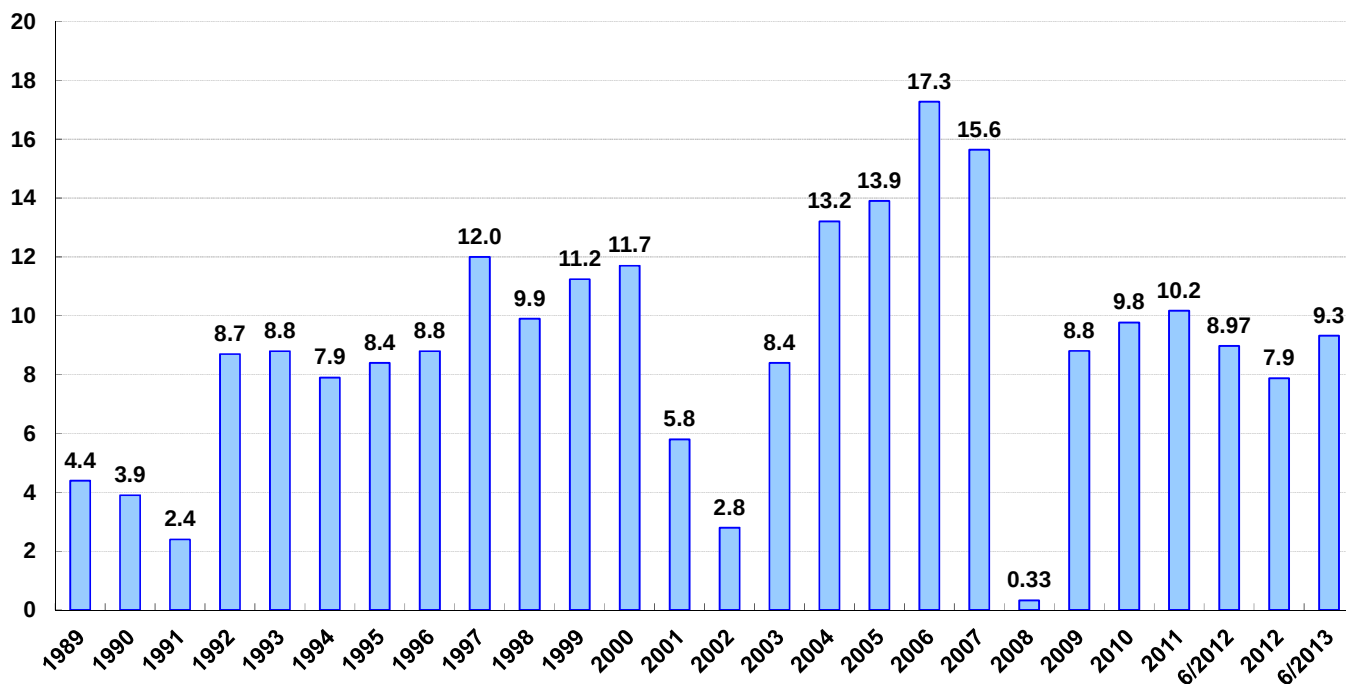
סעיפים עיקריים מד"ח הרווח וההפסד של חמש הקבוצות הבנקאיות והגדולות, 6/2012 עד 6/2013

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.
(1) הכנסות ריבית נטו לסך נכסים נושאי ריבית

איור 1

התשואה להון (ROE) לאחר מס, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 1989 עד יוני 2013

אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 4

עלות ליחידת תפוקה¹ ויחס היעילות² בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות 6/2012 עד 6/2013

יחס היעילות			עלות ליחידת תפוקה			
6/2013	12/2012	6/2012	6/2013	12/2012	6/2012	
67.1	74.7	70.8	2.29	2.45	2.29	לאומי
62.8	64.7	62.4	2.26	2.41	2.35	הפועלים
76.2	75.5	76.4	2.99	2.89	2.93	דיסקונט
57.0	58.2	58.2	1.71	1.78	1.79	מזרחי-טפחות
73.2	73.5	75.0	2.70	2.70	2.73	הבינלאומי
66.8	69.6	68.1	2.35	2.45	2.39	ממוצע

(1) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות ליתרת הנכסים הממוצעת (average cost).

(2) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך ההכנסות מריבית נטו והכנסות שאינן מריבית (cost to income).

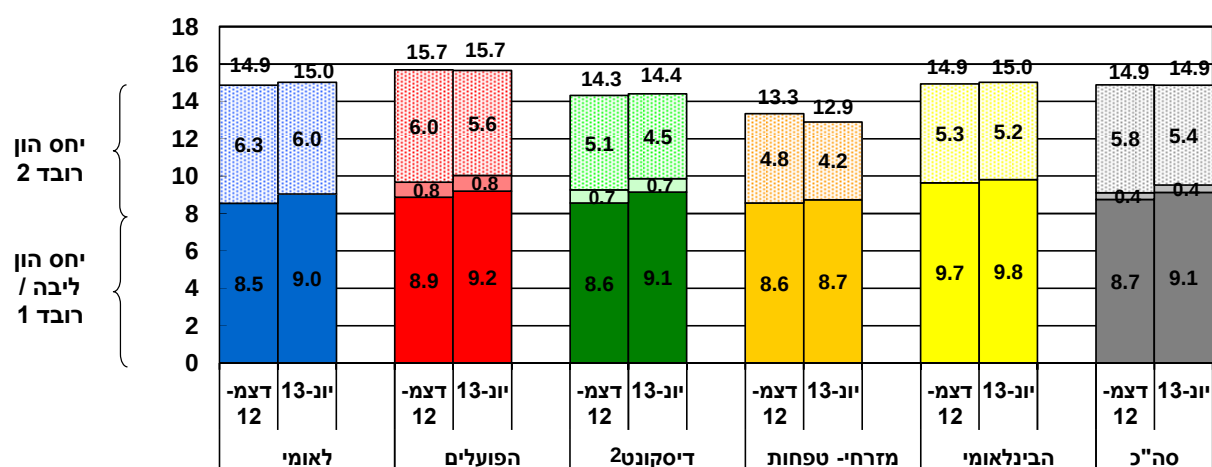
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

3. הלימות ההון

במחצית הראשונה של 2013 המשיכו הבנקים לפעול להגדלת יחס הון הליבה במטרה לעמוד ביעדי הון הליבה³, והיחס עלה ב-0.4 נקודת אחוז, מ-8.7% ל-9.1% (איור 2). נכון ליוני 2013 יחס הון הליבה בכל הקבוצות הבנקאיות אינו נופל מ-8.7%⁴, ומרבית הקבוצות הבנקאיות כבר עומדות ביעד של 9%. העלייה ביחסי ההון נובעת מגידול ברווחים הצבורים, מכך שמרבית הקבוצות הבנקאיות לא חילקו דיבידנדים, ומצמצום ביתרת האשראי העסקי.

איור 2

יחס הון הליבה ויחס הלימות ההון הכולל בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות¹,
דצמבר 2012 ויוני 2013

(1) הנתונים לדצמבר 2012 הם כפי שדווחו בדוחות ליום 31.12.2012.

(2) יחס הון הליבה לרכיבי הסיכון של קבוצת "דיסקונט" אינו כולל את הניכוי בגין השקעת הקבוצה ב"בנק הבינלאומי".

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

³ על פי הנחיות אלה, כל התאגידים הבנקאיים נדרשים לעמוד ביחס הון ליבה מינימלי של 9% (במונחי באזל III) עד ליום 1.1.2015. כמו כן, כאשר נכסיו המאזניים של תאגיד בנקאי גבוהים מ-20% מסך הנכסים המאזניים במערכת, עליו להגדיל את יחס הון הליבה המזערי בנקודת אחוז אחת ולהגיע של 10% עד ליום 1.1.2017 (נכון למועד זה, ההוראה הנוספת חלה על בנק לאומי ובנק הפועלים).

⁴ יחס הון הליבה של בנק דיסקונט אינו כולל את הניכוי בגין השקעתו בבנק הבינלאומי. ללא היתר המפקח, יחס הון הליבה של בנק דיסקונט עומד על 8.5%.

לוח 5

התפלגות ההון ויחסי ההון בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2012¹ ויוני 2013

	חמש הקבוצות		הבינלאומי		מזרח-טפחות		דיסקונט		המועלים		לאומי	
	13-יוני	12-דצמ	13-יוני	12-דצמ	13-יוני	12-דצמ	13-יוני	12-דצמ	13-יוני	12-דצמ	13-יוני	12-דצמ
ההון העצמי ²	82,884	80,443	6,807	6,772	9,805	9,252	12,291	12,134	28,086	27,057	25,895	25,228
הון הליבה ³	80,093	77,110	6,629	6,516	9,625	9,145	11,249	10,814	27,297	26,323	25,293	24,312
הון רובד 1 ³	84,302	81,280	6,629	6,516	9,625	9,145	13,009	12,562	29,746	28,745	25,293	24,312
הון רובד 2 ³	47,518	51,343	3,521	3,573	4,577	5,129	5,988	6,862	16,668	17,801	16,764	17,978
הון רובד 3 ³	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
סך כל ההון לצורך חישוב יחס ההון לרכיבי הסיכון	131,820	132,623	10,150	10,089	14,202	14,274	18,997	19,424	46,414	46,546	42,057	42,290
סך המאזן	1,214,425	1,221,057	104,418	105,387	170,603	162,242	197,207	200,880	378,483	376,388	363,714	376,160
סך החשיפה ⁴	1,617,005	1,612,514	130,739	132,116	225,461	213,575	248,722	253,310	542,956	538,207	469,127	475,306
סיכון האשראי	796,032	802,942	59,870	59,734	101,926	98,736	117,169	120,686	269,883	269,948	247,184	253,838
סיכונים השוק	21,783	19,792	1,350	1,168	1,031	1,119	2,343	2,238	4,925	5,557	12,134	9,710
הסיכון התפעולי	68,254	68,643	6,304	6,619	7,183	7,093	12,402	12,788	21,685	21,302	20,680	20,841
סך כל הסעיפים המשוקללים	886,069	891,377	67,524	67,521	110,140	106,948	131,914	135,712	296,493	296,807	279,998	284,389
יחס הון הליבה לסך החשיפה	5.0	4.8	5.1	4.9	4.3	4.3	4.5	4.3	5.0	4.9	5.4	5.1
יחס הון הליבה לרכיבי הסיכון ⁵	9.1	8.7	9.8	9.7	8.7	8.6	9.1	8.6	9.2	8.9	9.0	8.5
יחס הון רובד 1 לרכיבי הסיכון	9.5	9.1	9.8	9.7	8.7	8.6	9.9	9.3	10.0	9.7	9.0	8.5
יחס הון רובד 2 לרכיבי הסיכון	5.4	5.8	5.2	5.3	4.2	4.8	4.5	5.1	5.6	6.0	6.0	6.3
יחס ההון הכולל לרכיבי הסיכון	14.9	14.9	15.0	14.9	12.9	13.3	14.4	14.3	15.7	15.7	15.0	14.9

- (1) הנתונים לדצמבר 2012 הם אלה שמופיעים בדוחות ליום 31.12.2012.
- (2) כולל הזכויות של בעלי מניות חיצוניים על פי מאזני הקבוצות.
- (3) לאחר ניכויים.
- (4) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי וללא השפעת מקדמי ההמרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון כהגדרתם בכללי באזל II.
- (5) יחס הון הליבה לרכיבי הסיכון של קבוצת "דיסקונט" אינו כולל את הניכוי בגין השקעת הקבוצה ב"בנק הבינלאומי".
- המוקד: דוחות מספיים לציבור, דיווחים למיקוח על הבנקים ועיבודי המיקוח על הבנקים.**

4.1. **היקף תיק האשראי:** במחצית הראשונה של 2013 גדלה יתרת סיכון האשראי (המאזני והחוף-מאזני) של חמש הקבוצות הבנקאיות בשיעור שנתי של 2% בלבד והסתכמה ב-1,251 מיליארדי ש"ח (לוח 6). יתרת האשראי המאזני⁵ קטנה בכחול והסתכמה ב-815 מיליארדי ש"ח. התפתחות זו מקורה בהתכווצות האשראי העסקי, בהמשך הצמצום בחשיפתם של הבנקים לחו"ל ובהמשך התרחבות האשראי למשקי הבית⁶ (איור 4).

4.2. **האשראי העסקי:** במהלך התקופה הנסקרת – ובהמשך להאטה שהחלה ב-2012 – יתרת האשראי המאזני העסקי התכווצה בשיעור שנתי של 6% והגיעה ל-380 מיליארדי ש"ח⁷ (לוח 6, איור 3). במקביל לכך גדל התוצר העסקי בקצב שנתי של 7%, ולכן יחס האשראי הבנקאי העסקי לתוצר העסקי הגיע לרמה של 50% (איור 4). ההתכווצות בירת האשראי העסקי התרחשה, בין היתר, משום שהבנקים צמצמו את נכסי סיכון האשראי כדי להשיג את יעדי ההון וכן כדי להקטין את חשיפתם ללווים הגדולים. עיקר הירידה באשראי העסקי התרחשה (א) בענף השירותים הפיננסיים ו-(ב) בענף הנדל"ן⁸, על רקע הנפקות בהיקף של 8.1 מיליארדי ש"ח שחברות הנדל"ן ביצעו בשוק ההון.

4.3. **האשראי למשקי הבית:** במהלך התקופה הנסקרת נמשכה ההתרחבות בירת האשראי המאזני לאנשים פרטיים (קצב שנתי של 8%), וחלקה בסך יתרת האשראי המאזני הגיע ל-44% (איור 3). האשראי לדיור, המהווה שני שלישים מיתרת האשראי המאזני למשקי הבית, גדל בשיעור של 9% (איור 6), והאשראי הצרכני גדל בשיעור של 7% על רקע ההתרחבות שחלה במהלך התקופה בצריכה הפרטית. במהלך המחצית הראשונה של שנת 2013 נמשך הביקוש הגבוה למשכנתאות, והיקפן החודשי הממוצע עמד על 4.4 מיליארדי ש"ח. הגידול שחל בשנים האחרונות בהיקף המשכנתאות הגדיל את חלקו של האשראי לדיור בתיק האשראי הבנקאי (איור 4) והגדיל את שיעור ההחזרים של ההלוואות לדיור מתוך ההכנסה הפנויה של משקי הבית. התפתחויות אלה חושפות את הלווים ואת המערכת הבנקאית לסיכון: הרעה בתנאי שוק העבודה עלולה להגדיל את נטל החוב ואת הסיכון שהלווים ייקלעו לקשיים בהחזר המשכנתה, והוא הדין בעלייה בשיעורי הריבית, בפרט משום שהמשכנתאות בריבית משתנה מהוות חלק גדול מסך המשכנתאות (72% במוצע). כדי להקטין את החשיפה לסיכון זה – ובהמשך לצעדים שננקטו בשנים האחרונות – המפקח על הבנקים פרסם הנחיות חדשות בנושא האשראי לדיור: במאס 2013 הוא פרסם הנחיות שנועדו להגדיל את כריות ההון ואת ההפרשות הנדרשות בגין הגידול

⁵ כולל את האשראי לציבור, למעט אג"ח וניירות ערך שהושאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

⁶ חלק מהירידה בירת האשראי המאזני נובע מכך שבמרוצת התקופה השקל התחזק יחסית למרבית מטבעות החוף.

⁷ סך החוב של המגזר העסקי (בנקאי וחוף-בנקאי) נותר כמעט ללא שינוי מראשית השנה. באשראי החוף-בנקאי העסקי חלה עלייה קלה שנבעה מהמשך הגידול בהלוואות הישירות של המוסדיים ומגידול באשראי מחו"ל.

⁸ שעיקר פעילותו: מסחר ותיווך בנכסי דלא נידי, השכרה, ניהול ותחזוקה, גביית שכר דירה ופעילויות קשורות לכך.

בסיכונים הגלומים בתיק. באוגוסט 2013 הוא פרסם הנחיות שהגבילו את שיעור ההחזר מן ההכנסה, את שיעור ההלוואה בריבית משתנה ואת התקופה הסופית לפירעון ההלוואה.

4.4. **איכות האשראי** : במחצית הראשונה של השנה הופיעו אינדיקציות לירידה מסוימת ברמת הסיכון של החברות במשק, וזאת אף על פי שקצב הצמיחה בשוק המקומי היה מתון ואף על פי שההאטה בפעילות הריאלית הגלובלית נמשכה. כך למשל ניכרת ירידה ב-EDF⁹ ובמרווחי התשואות של החברות במשק (איור 7, איור 8).

שיעור ההוצאה להפסדי אשראי בסך האשראי המאזני לציבור ירד במהלך התקופה מ-0.41% ל-0.31%, והתפתחות זו הושפעה במידה רבה מהקטון בהוצאה להפסדי אשראי במגזר העסקי. ביתר המגזרים לעומת זאת היחס עלה, ובעיקר באשראי לדיור, על רקע הנחיות המפקח בדבר הפרשה לדיור¹⁰ (לוח 8, איור 9). בהקשר זה חשוב לציין כי מאחר שההפרשה להפסדי אשראי משמשת אינדיקציה לאיכות תיק האשראי, עליה לשקף כיאות את כל הפסדי האשראי הצפויים בתיק האשראי וגם את אלה שטרם זוהו.

יחס הכיסוי¹¹ – היחס המבטא את יכולתם של הבנקים לספוג את הפסדי האשראי הצפויים בתיק – נותר נמוך במהלך התקופה (לוח 8).

4.5. **ריכוזיות לווים** : במחצית הראשונה של 2013 נמשכה הירידה בריכוזיות הלווים בתיק האשראי הבנקאי¹², אם כי היא עדיין נמצאת ברמה גבוהה (איור 10). חשיפתם של הבנקים לקבוצות העסקיות הגדולות וללווים הגדולים הצטמצמה במהלך התקופה : ביוני 2013 משקלן של 10 הקבוצות העסקיות הגדולות עמד על 10.5% בסך תיק האשראי ועל 158.4% בסך ההון העצמי, בשעה שבסוף 2012 השיעורים היו 10.9%-ו-168.2%, בהתאמה. נוסף על כך, משקל האשראי של 100 הלווים הגדולים בתיק האשראי ובהון העצמי הגיע ל-13.6%-ול-205.4%, בהתאמה, בשעה שבדצמבר 2012 השיעורים היו 13.9%-ו-214.3%.

⁹ ראו הערה 2 לעיל.

¹⁰ במארכ 2013 פרסם המפקח על הבנקים הנחיות בנושא אשראי לדיור ונדל"ן. בין היתר קובעות ההנחיות כי החל מהדוחות הכספיים לרביע השני של שנת 2013, היחס שבין יתרת ההפרשה הקבוצתית לבין יתרת ההלוואות לדיור יעמוד על שיעור מינימלי של 0.35%.

¹¹ היחס שבין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי, בניכוי יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור לבין האשראי הפגום לציבור.

¹² כולל את סיכון האשראי המאזני ואת סיכון אשראי החוץ-מאזני.

לוח 6

יתרת האשראי לציבור לפי ענפי המשק, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2012¹ ויוני 2013

יתרת האשראי המאזני (חובות) ³					יתרת סיכון האשראי הכולל ²					ענפי המשק
השינויים באשראי	התפלגות האשראי לציבור	היתרה	היתרה	השינויים באשראי	התפלגות האשראי לציבור	היתרה	היתרה	היתרה	היתרה	
06-2013	06-2013	12-2012	06-2013	12-2012	06-2013	06-2013	12-2012	06-2013	12-2012	
(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	
0.7	90.2	89.5	735,034	732,593	2.7	88.1	87.6	1,102,655	1,088,004	פעילות לווים בישראל
-5.9	46.7	47.9	380,304	391,901	-0.8	50.3	50.9	629,281	631,853	עסקי
-9.4	0.7	0.7	5,701	5,982	-4.8	0.6	0.6	7,223	7,400	חקלאות
-2.2	7.9	8.0	64,727	65,457	-3.5	8.6	8.9	108,007	109,933	תעשייה
-4.8	13.3	13.6	108,601	111,252	-0.6	16.2	16.4	203,314	203,943	בינוי ונדל"ן
4.5	6.3	6.1	51,472	50,328	3.7	11.0	10.9	137,364	134,856	מזח : בינוי
-12.5	7.0	7.4	57,129	60,924	-9.1	5.3	5.6	65,950	69,087	מזח : נדל"ן
4.1	1.0	1.0	8,434	8,263	8.5	1.6	1.6	20,451	19,613	חשמל ומים
2.2	7.7	7.6	62,678	61,993	5.6	6.7	6.5	83,504	81,213	מסחר
2.8	1.5	1.5	12,629	12,453	2.5	1.1	1.1	14,349	14,172	תיירות
-8.4	1.9	2.0	15,362	16,038	-5.7	1.6	1.6	19,646	20,220	תחבורה ואחסנה
-8.4	1.9	2.0	15,578	16,262	-0.6	1.8	1.8	22,303	22,373	תקשורת ושירותי מחשב
-27.4	5.5	6.3	44,733	51,821	-4.8	7.5	7.7	93,834	96,122	שירותים פיננסיים
-2.9	3.1	3.1	25,185	25,553	1.1	2.8	2.8	35,395	35,205	שירותים עסקיים אחרים
-1.8	2.0	2.1	16,676	16,827	-3.7	1.7	1.7	21,255	21,659	שירותים ציבוריים וקהילתיים
8.2	43.5	41.6	354,730	340,692	7.6	37.8	36.7	473,374	456,151	אנשים פרטיים
8.9	29.0	27.6	236,225	226,195	8.4	19.7	19.1	247,010	237,034	הלוואות לדיוור
7.0	14.5	14.0	118,505	114,497	6.6	18.1	17.6	226,364	219,117	הלוואות שלא לדיוור
-14.3	9.8	10.5	79,902	86,063	-6.2	11.9	12.4	148,735	153,457	פעילות לווים בחו"ל
-0.9	100.0	100.0	814,936	818,656	1.6	100.0	100.0	1,251,390	1,241,461	סך הכול

(1) הנתונים לדצמבר 2012 הם אלה שמוצגים בדוחות הכספיים לדצמבר 2012 ולא אלה שמוצגים בדוחות הכספיים ליוני 2013.

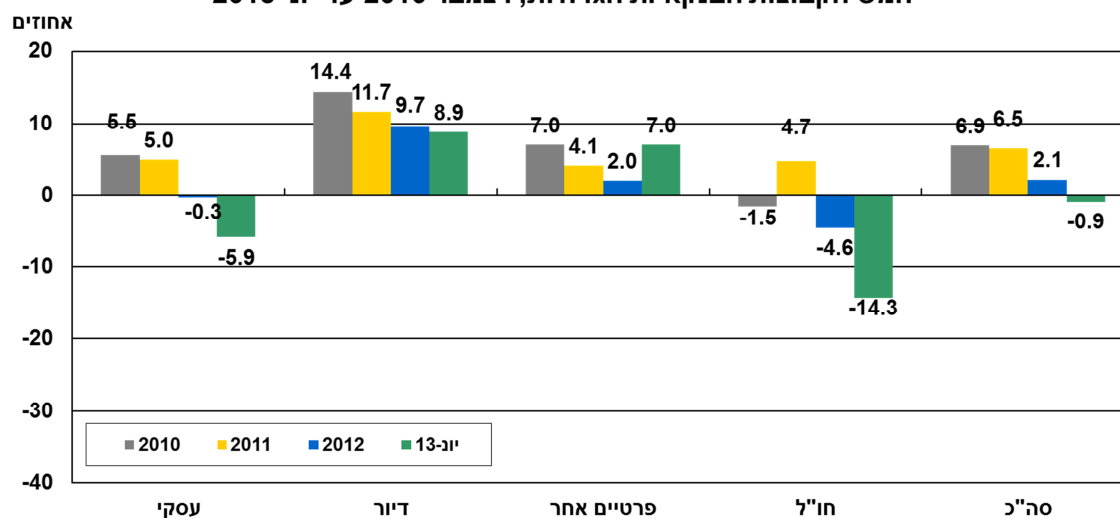
(2) כולל את סיכון האשראי המאזני וסיכון האשראי החוץ-מאזני.

(3) כולל את האשראי לציבור, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 3

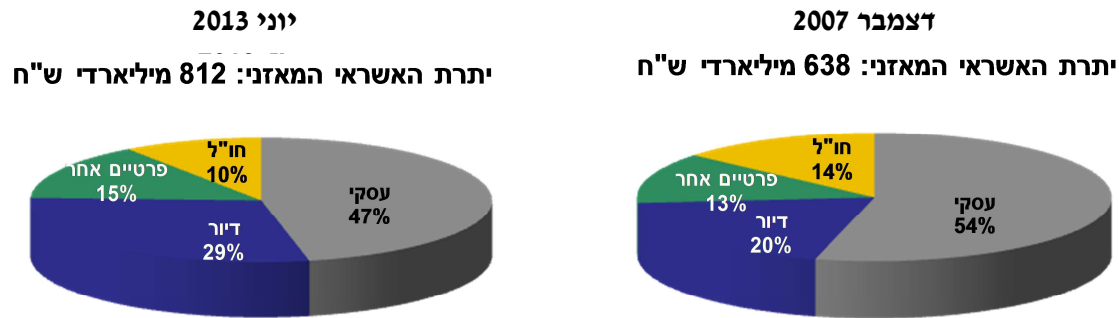
שיעור השינוי השנתי ביתרת האשראי המאזני בענפי משק מרכזיים, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2010 עד יוני 2013

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 4

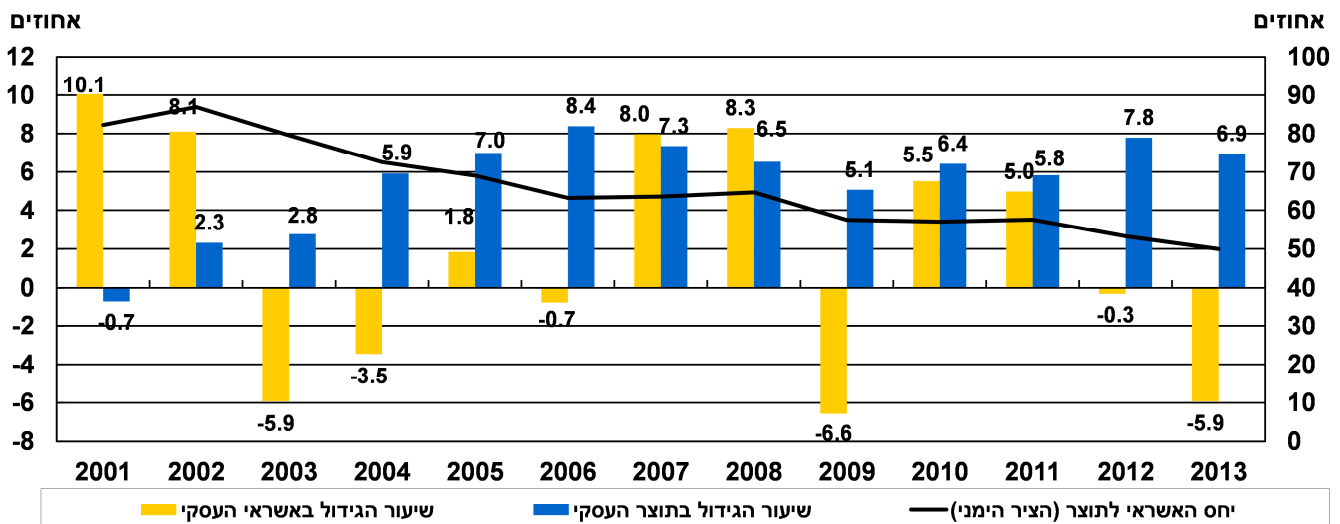
התפלגות יתרת האשראי המאזני

המקור: דוחות כספיים לציבור ודיווחים לפיקוח על הבנקים.

איור 5

שיעור הגידול בתוצר העסקי הנומינלי¹, שיעור הגידול באשראי הבנקאי העסקי²
ויחס האשראי לתוצר העסקי הנומינלי¹, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות,
דצמבר 2001 עד יוני 2013 (במונחים שנתיים)

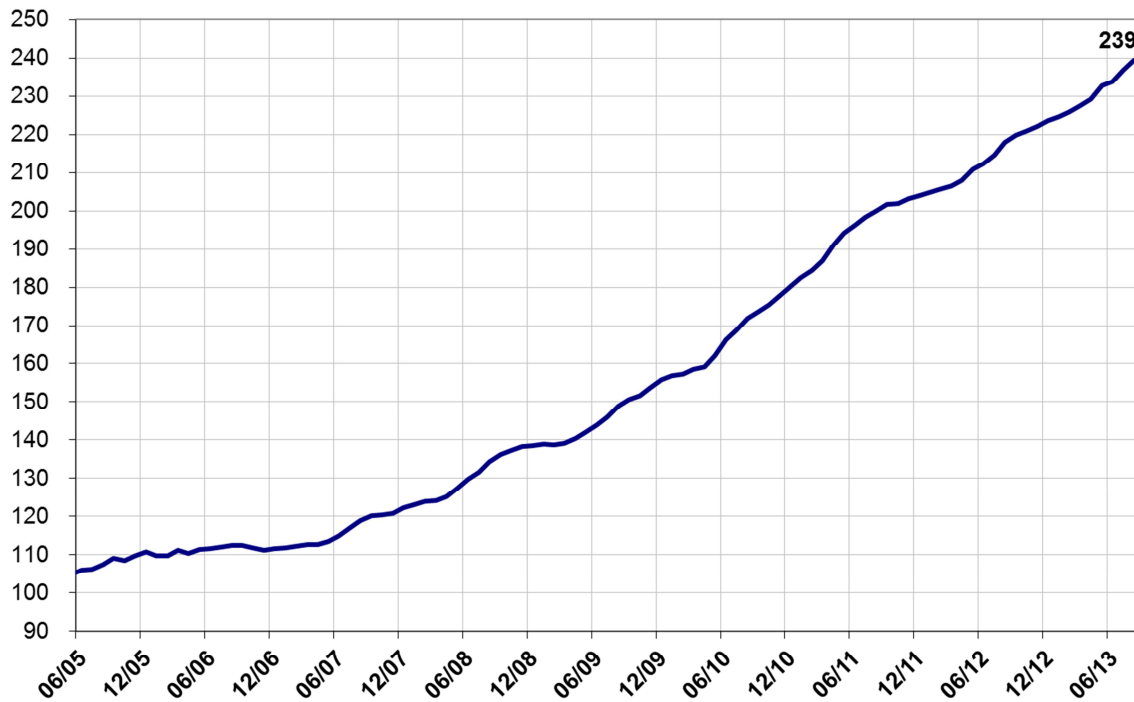
(1) במהלך 2013 הלמ"ס ערכה התאמות מתודולוגיות באופן החישוב של נתוני החשבונאות הלאומית, ועדכנה לאחור - מ-2006 את כל סדרות הנתונים, לרבות נתוני התוצר העסקי. כדי לקבל סדרה רציפה של רמת התוצר, בתקופה המשתרעת בין 2001 ל-2006 חישבנו אותה לפי שיעור השינוי השנתי.

(2) לפי האשראי המאזני ברוטו.

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 6

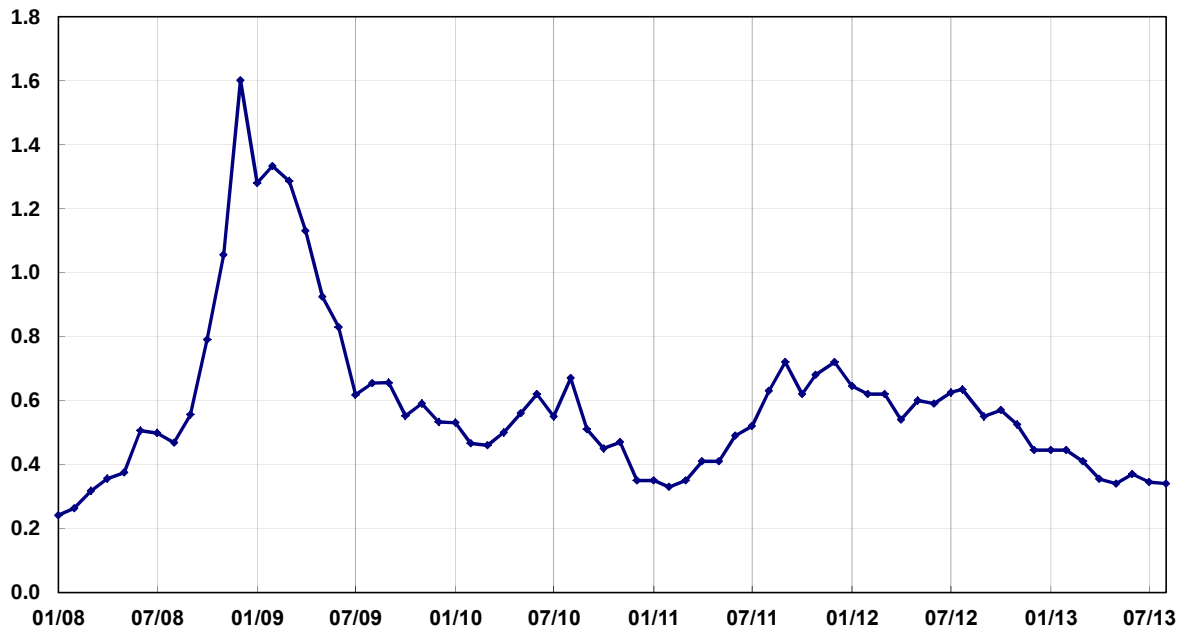
יתרת הלוואות למטרת מגורים, יוני 2005 עד אוגוסט 2013

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 7

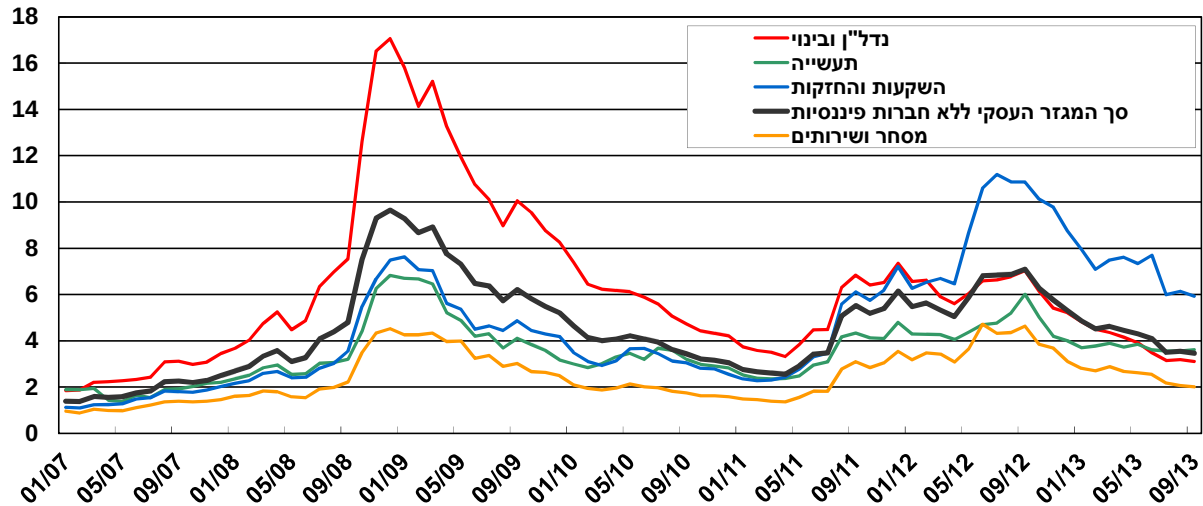
מדד EDF¹ של החברות העסקיות בישראל, ינואר 2008 עד אוגוסט 2013

(1) ה-EDF החציוני חושב על סמך 120 חברות עסקיות.
המקור: Moody's-KMV ועיבודי היחידה הכלכלית בפיקוח על הבנקים.

איור 8

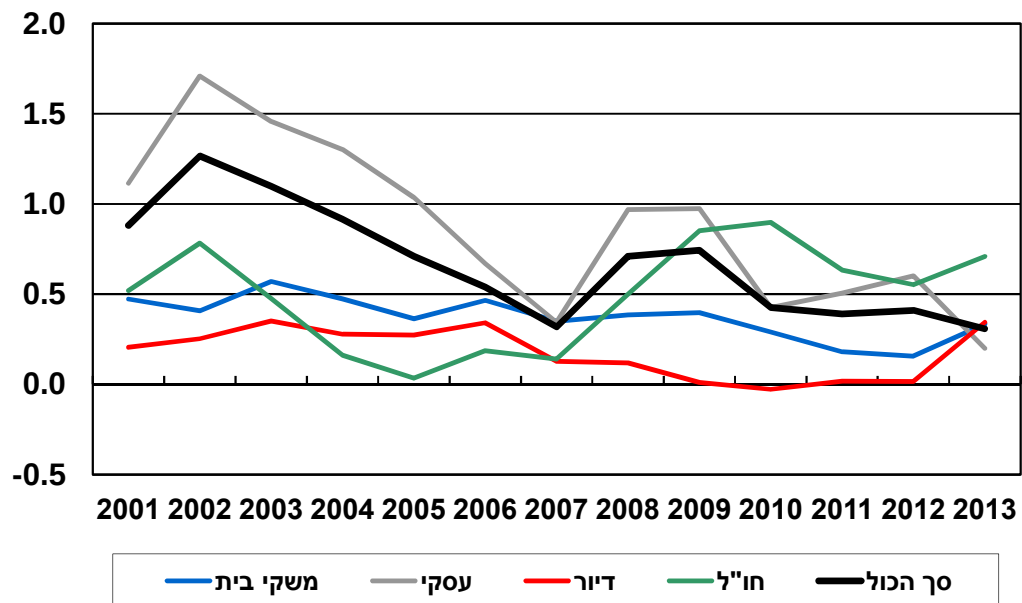
מרווח התשואות בין אג"ח חברות¹ לאג"ח ממשלתיות צמודות למדד, לפי ענפים,
ינואר 2007 עד ספטמבר 2013
(ממוצע חודשי, אחוזים)

(1) אג"ח שנסחרות בת"א, ללא אג"ח להמרה, אג"ח מובנות ואג"ח שהנפיקו חברות זרות.
המקור: בנק ישראל.

איור 9

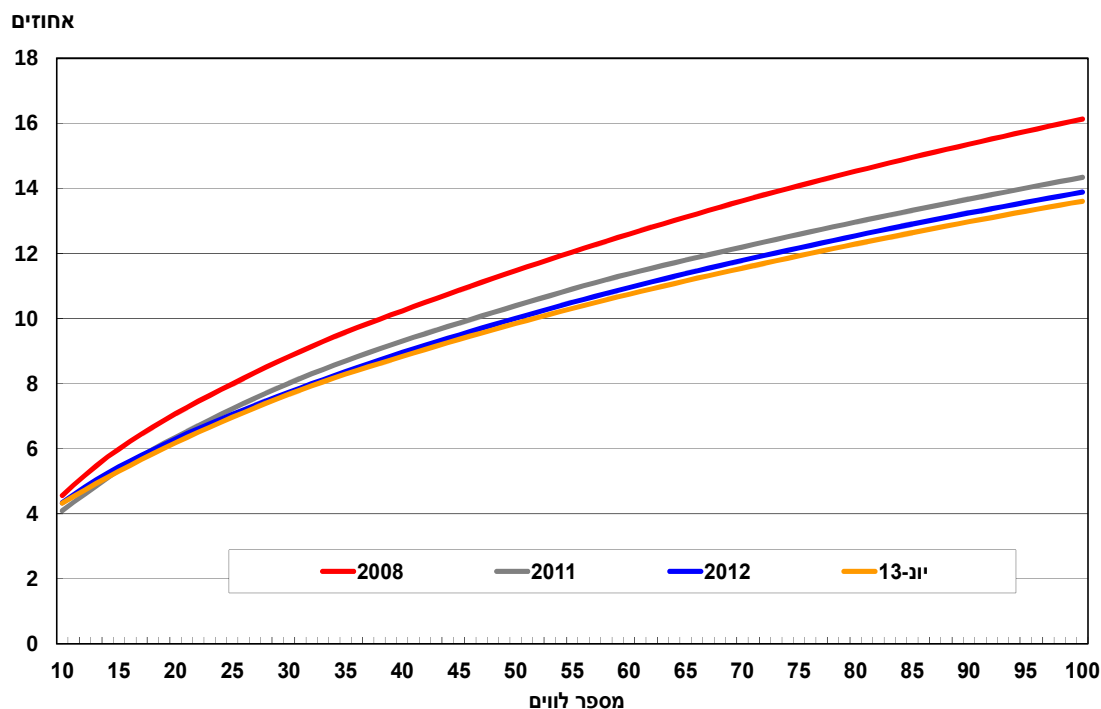
יחס ההוצאה להפסדי אשראי לסך האשראי המאזני לענף¹,
חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות,
דצמבר 2001 עד יוני 2013
(אחוזים)

(1) האשראי העסקי כולל את האשראי לענף הבינוי והנדל"ן.
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 10

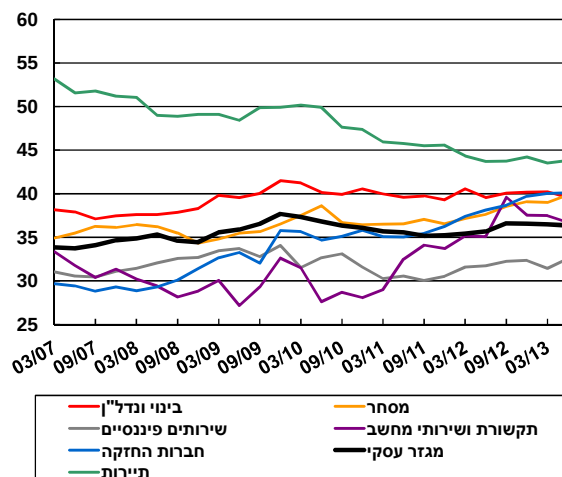
יתרת סיכון האשראי הכולל¹ של 100 הלווים הגדולים² בסך יתרת סיכון האשראי הכולל, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות

(1) כולל את סיכון האשראי המאזני וסיכון אשראי החוץ- מאזני.
(2) הלווים הגדולים אינם כוללים תאגידים בנקאיים.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 11

הדירוג הממוצע של סיכון האשראי לפי ענפי המשק בחמש הקבוצות הבנקאיות¹, מארס 2007 עד יוני 2013

(1) במסגרת הדיווחים לפיקוח על הבנקים, התאגידים הבנקאיים מדרגים את סיכון האשראי של חברות שיתרת חבותן גבוהה מ-20 מיליוני ש"ח. מאחר שסולמות הדירוג של הבנקים השונים נבדלים ביניהם, בינוי סולם דירוג אחיד לחמשת הבנקים הגדולים, וערכיו נעים בין 0 ל-100 (דירוגי האשראי 0-36 מציינים סיכון נמוך, 37-57 מציינים סיכון בינוני, ו-58-100 - סיכון גבוה). ככל שהערך המדווח נמוך יותר, איכות האשראי של החברה גבוהה יותר.
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 7

מדדים לאיכות האשראי המאזני לציבור, לפי ענפי המשק, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2012 ויוני 2013

2012-12 / 2012-06										
יחס הכיסוי:		היחס בין יתרת		יחס המחיקות		יחס ההוצאה		משקל האשראי		ענפי המשק
היחס בין יתרת		ההפרשה להפסדי		נטו לסך האשראי		להפסדי אשראי		הפגום בסך		
ההפרשה להפסדי		אשראי לבין סך		המאזני לציבור		לסך האשראי		האשראי המאזני		
אשראי לבין סך		האשראי המאזני		לציבור		המאזני לציבור		לציבור		
האשראי הפגום		לציבור								
לציבור										
06-2013	12-2012	06-2013	12-2012	06-2013	12-2012	06-2013	12-2012	06-2013	12-2012	
63.5	58.7	1.61	1.68	0.41	0.29	0.26	0.39	2.53	2.87	פעילות לווים בישראל
46.5	43.0	2.13	2.15	0.37	0.42	0.20	0.60	4.59	5.00	עסקי
54.8	65.1	1.70	1.81	-0.04	-1.30	-0.11	-0.22	3.10	2.77	חקלאות
48.8	50.9	2.55	2.63	0.28	0.49	0.31	0.47	5.23	5.16	תעשייה
37.6	31.1	2.52	2.33	-0.13	0.51	0.09	-0.18	6.72	7.48	בינוי ונדל"ן
38.4	31.5	3.07	3.00	-0.13	0.32	0.01	-0.11	8.00	9.53	מזה: בינוי
36.5	30.7	2.03	1.78	-0.13	0.66	0.16	-0.24	5.56	5.78	מזה: נדל"ן
19.1	21.5	0.20	0.24	0.09	0.12	-0.09	-0.18	1.06	1.13	חשמל ומים
80.2	70.3	2.07	2.11	0.54	0.41	0.50	1.00	2.58	3.00	מסחר
14.8	17.0	1.27	1.39	0.11	-0.02	-0.11	0.08	8.62	8.15	תיירות
57.7	56.8	1.86	1.98	0.05	0.10	-0.01	1.02	3.23	3.48	תחבורה ואחסנה
50.5	37.1	1.89	1.26	-0.12	-0.17	0.86	-0.25	3.75	3.39	תקשורת ושירותי מחשב
59.7	54.0	2.42	2.85	1.93	0.89	-0.09	2.71	4.06	5.28	שירותים פיננסיים
55.8	80.4	1.56	1.49	0.40	0.16	0.29	0.15	2.80	1.86	שירותים עסקיים אחרים
44.2	28.9	0.52	0.76	0.40	0.43	0.04	0.48	1.18	2.63	שירותים ציבוריים וקהילתיים
		1.05	1.15	0.46	0.14	0.33	0.16	0.33	0.42	אנשים פרטיים
		0.84	0.87	0.33	0.00	0.34	0.02	0.00	0.01	הלוואות לדיוור
		1.46	1.69	0.70	0.41	0.31	0.43	0.98	1.22	הלוואות שלא לדיוור
		2.27	2.08	0.53	0.51	0.71	0.55	5.73	5.73	פעילות לווים בחו"ל
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.										

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 8

מדדים לאיכות תיק האשראי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2007 עד יוני 2013 (אחוזים)

השנה	לאומי	הפועלים	דיסקונט	מזרחי- טפחות	חמש הבינלאומי	חמש הקבוצות
2007	68.97	72.76	61.88	68.16	58.81	68.03
2008	69.46	72.28	64.83	66.87	59.09	68.32
2009	64.17	67.88	60.56	67.15	54.44	64.12
2009	67.00	69.20	63.30	59.60	56.20	65.20
2010	68.30	68.68	67.23	58.69	61.00	66.42
2011	67.67	67.32	60.45	58.26	60.02	64.59
2012	65.67	64.83	61.27	58.03	57.69	63.05
יוני-13	66.05	64.42	60.45	56.82	58.66	62.76
2007	0.21	0.25	0.44	0.31	0.33	0.28
2008	1.01	0.68	0.67	0.44	0.39	0.72
2009	0.74	0.93	0.87	0.39	0.44	0.75
2010	0.26	0.46	0.69	0.44	0.18	0.41
2011	0.30	0.48	0.66	0.28	0.14	0.39
2012	0.50	0.39	0.61	0.21	0.20	0.41
יוני-13	0.13	0.44	0.49	0.32	0.13	0.31
2011	0.84	0.84	0.72	0.44	0.15	0.71
2012	0.47	0.38	0.51	0.26	0.24	0.39
יוני-13	0.30	0.51	0.47	0.62	0.12	0.43
2010	2.30	2.12	1.66	1.62	1.33	1.96
2011	1.62	1.63	1.67	1.35	1.33	1.57
2012	1.68	1.61	1.74	1.22	1.22	1.56
יוני-13	1.63	1.59	1.77	1.03	1.21	1.50
2010	3.82	4.71	4.68	1.53	1.88	3.74
2011	2.77	3.44	4.74	1.34	1.59	2.95
2012	3.03	3.23	4.55	1.28	1.61	2.91
יוני-13	2.52	3.23	3.93	1.06	1.51	2.62
2010	53.52	41.70	31.24	52.13	62.57	44.75
2011	50.87	43.11	31.10	48.09	72.80	44.14
2012	51.70	46.74	34.18	46.51	66.97	46.34
יוני-13	56.22	43.88	39.24	50.11	66.15	47.91
2010	24.18	35.87	48.27	17.58	14.26	30.15
2011	21.39	29.02	46.57	17.47	11.35	26.43
2012	22.26	24.54	40.34	15.36	12.51	24.14
יוני-13	17.39	24.73	34.08	12.18	11.31	21.24

(1) סך רכיבי הסיכון הם סך הנכסים (מאזניים וחוי-מאזניים), משוקללים במשקלות הסיכון. סך הרכיבים הוא סך הנכסים (מאזניים וחוי-מאזניים), ללא שקלול הסיכון.

(2) היחס מחושב בהתאם לכללי באזל I.

(3) היחס מחושב בהתאם לכללי באזל II. רכיבי הסיכון מחושבים לאחר הפחתת סיכון האשראי (CRM).

(4) עד דצמבר 2010 נעשה שימוש באשראי לציבור נטו, ומשנת 2011 - באשראי לציבור ברוטו.

(5) עקב יישום הוראה בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, החל מיום 1 בינואר 2011, אין אפשרות להשוות בין נתוני דצמבר 2011 לנתוני השנים הקודמות.

(6) הנתונים מחושבים ליום 1 בינואר 2011 (לאחר יישום הוראה בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי).

(7) בניכוי יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור שחובה לחשב בגין הפרשה להפסדי אשראי - לפי עומק הפיגור.

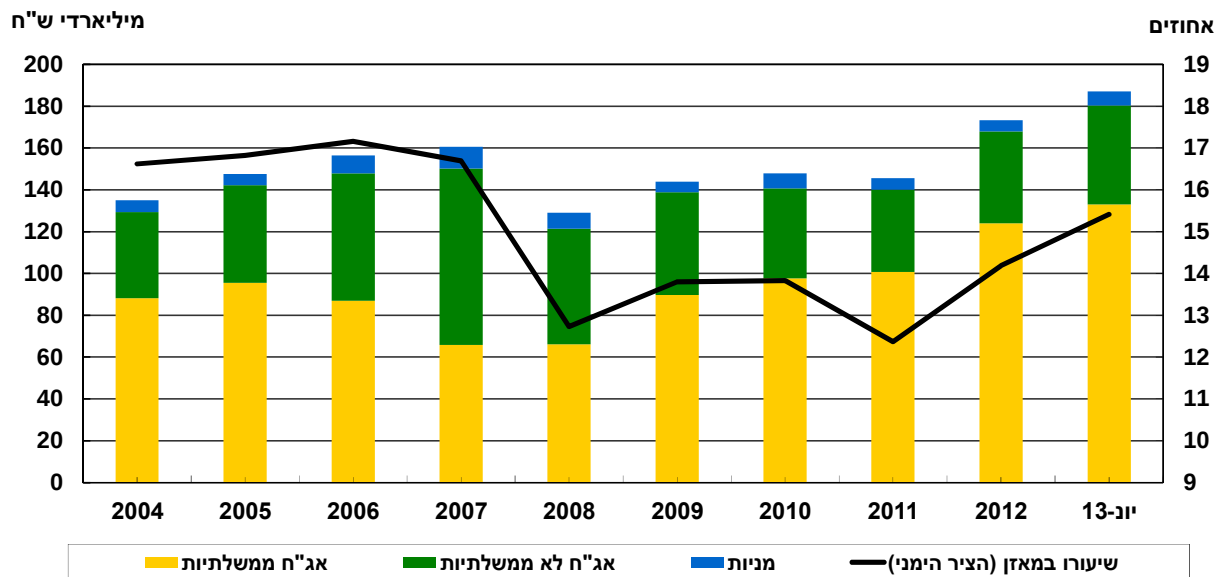
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

5. תיק ניירות-הערך

תיק ניירות הערך של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות גדל במהלך המחצית הראשונה של השנה בכ-14 מיליארדי ש"ח (כ-16% במונחים שנתיים) והסתכם בכ-187 מיליארדי ש"ח (לוח 9). כאשר בוחנים את הרכב התיק מוצאים כי התרחבותו נבעה בעיקר מהגידול בהחזקות באיגרות חוב של ממשלת ישראל (כ-20% במונחים שנתיים). התרחבות זו התקזזה מעט על ידי הקטנת ההחזקות באיגרות חוב של ממשלות זרות (כ-40% במונחים שנתיים).

איור 12

תיק ניירות הערך¹ של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות – גודלו והרכבו, דצמבר 2004 עד יוני 2013

(1) לא כולל את החברות הכלולות. המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 9

תיק ניירות הערך של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2012 ויוני 2013¹

12-דצמ		13-יוני		
הערך במאזן	ההתפלגות	הערך במאזן	ההתפלגות	
(מיליוני ש"ח)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(אחוזים)	
ההתפלגות	ההתפלגות	ההתפלגות	ההתפלגות	
4,734	2.7	5,244	2.8	אג"ח מוחזקות לפדיון
30	-	6	-	
785	0.5	781	0.4	
132	0.1	135	0.1	
1,520	0.9	1,502	0.8	
332	0.2	243	0.1	
2,026	1.2	2,195	1.2	
9,559	5.5	10,106	5.4	
של ממשלת ישראל				ניירות ערך זמינים למכירה
של ממשלות זרות				
של מוסדות פיננסיים בישראל				
של מוסדות פיננסיים זרים				
מגובות נכסים או מגובות משכנתאות				
של אחרים בישראל				
של אחרים זרים				
ס"כ האג"ח לפדיון				
90,983	52.5	101,411	54.2	ניירות ערך למסחר
9,900	5.7	7,416	4.0	
1,611	0.9	1,459	0.8	
10,831	6.3	12,068	6.5	
15,341	8.9	16,897	9	
5,401	3.1	5,465	2.9	
2,821	1.6	3,548	1.9	
136,888	79	148,264	79.2	
5,095	2.9	6,062	3.2	ס"כ ניירות הערך הזמינים למכירה
141,983	81.9	154,326	82.5	
של ממשלת ישראל				
של ממשלות זרות				
של מוסדות פיננסיים בישראל				
של מוסדות פיננסיים זרים				
מגובי נכסים או מגובי משכנתאות				
של אחרים בישראל				
של אחרים זרים				ס"כ ניירות הערך למסחר
ס"כ האג"ח הזמינות למכירה				
ס"כ המניות הזמינות למכירה				
17,916	10.3	18,149	9.7	
394	0.2	790	0.4	
195	0.1	310	0.2	
782	0.5	740	0.4	
411	0.2	430	0.2	
775	0.4	706	0.4	ס"כ ניירות הערך למסחר
1,016	0.6	900	0.5	
21,489	12.4	22,025	11.8	
245	0.1	631	0.3	
21,734	12.5	22,656	12.1	
173,276	100	187,088	100	

(1) בלוח זה ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS), שהונפקו ע"י סוכנויות ממשל בארה"ב (FNMA, GNMA ו-FHLMC), כלולים בסעיף "מגובי נכסים או מגובי משכנתאות", אם יש בגינם ערבות של הממשל ואם לאו. המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

1. סיכון הריבית

במחצית הראשונה של 2013 סך החשיפה לסיכון הריבית¹³ בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות עלה באופן ניכר יחסית לשנת 2012, ומרבית הקבוצות היו חשופות לעליית ריבית בדומה לאשתקד. בסוף המחצית הראשונה של השנה ההפסד הפוטנציאלי בחמש הקבוצות, כתוצאה מהעלייה המרבית¹⁴ בשיעורי הריבית, עמד על 3.1% מהשווי ההוגן של ההון¹⁵, בהשוואה ל-1.9% בסוף 2012. אולם בין הקבוצות ניכרת שונות גבוהה ברמות החשיפה לסיכון הריבית (לוח 10). העלייה בחשיפה לסיכון הריבית אפיינה את שלושת מגזרי ההצמדה. אך במגזר המט"ח היחס בין ההפסד הפוטנציאלי לבין הפוזיציות נטו היה גבוה משמעותית מהיחס במגזרי ההצמדה השקליים, בדומה לשנה שעברה.

2. סיכומי בסיס ההצמדה

סך החשיפה של חמש הקבוצות הבנקאיות לסיכון בסיסי ההצמדה המשיך לרדת במחצית הראשונה של 2013, בעיקר עקב הירידה בפוזיציה במגזר המט"ח, וירידה זו המשיכה את המגמה שאפיינה את השנתיים האחרונות. ההפסד הפוטנציאלי כתוצאה מהשינוי המרבי בשער החליפין והאינפלציה¹⁶ עמד על 250 מיליוני ש"ח, המהווים 0.4 אחוז מסך ההון של חמש הקבוצות (לוח 11).

במחצית הראשונה של 2013, ובדומה לשנים האחרונות, רוב הקבוצות הבנקאיות הגדולות התאפיינו בעודף נכסים על התחייבויות במגזר צמוד המדד, ובשל כך הן היו חשופות לירידת מחירים בלתי צפויה. במגזר המט"ח מרבית הקבוצות היו חשופות לפיחות בשער השקל בשל עודף התחייבויות על נכסים במגזר¹⁷.

¹³ כדי לנתח את סיכון הריבית מחשבים כיצד שינוי מרבי בשיעורי הריבית עשוי להשפיע על השווי ההוגן של הפוזיציות נטו במגזרי ההצמדה.

¹⁴ השינוי המרבי בשיעורי הריבית נקבע על פי השינויים החודשיים לאורך שבע השנים האחרונות, בהנחת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%. הנחה נוספת שניצבת ביסוד החישוב היא שקיים מתאם חיובי מלא בין שיעורי הריבית במגזרים השונים.

¹⁵ השווי ההוגן של הון הבנק מוגדר כהפרש בין השווי ההוגן של הנכסים לבין השווי ההוגן של ההתחייבויות בכל מגזרי ההצמדה, ובשני המקרים השווי ההוגן כולל את ההשפעה של העסקאות העתידיות.

¹⁶ השינוי המרבי באינפלציה ובשער החליפין נקבע על פי השינויים החודשיים החלים, בהתאמה, בציפיות האינפלציה ובשער החליפין הנומינלי של השקל כנגד הדולר לאורך 7 השנים האחרונות, בהנחת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

¹⁷ בסקירה זו חישוב החשיפה של התאגידים הבנקאיים למט"ח מבוסס על הפוזיציות המתקבלות מביאור 16 בדוח הכספי. הפוזיציות המוצגות להלן אינן מביאות בחשבון השפעות מיסוי שהתאגידים הבנקאיים עשויים להתחשב בהן בניהול חשיפתם. לשינויים בשער החליפין יש השפעה על שיעור המס האפקטיבי, משום שהפרשי שער בגין השקעות בחו"ל אינם מובאים בחשבון בבסיס ההכנסה לצורך חישוב ההפרשה למס, ואילו הפרשי השער בגין מקורות המימון מובאים בחשבון זה, ולכן נוצר חוסר סימטריה בגין הפרשי השער. בהתחשב בהיקף ההשקעות בחו"ל, לשינויים אלו עשויה להיות השפעה מהותית על ההפרשה למס. חלק מהבנקים מבצעים חיסוי כנגד חשיפת המס בגין השקעות בחו"ל.

לוח 10

החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2012 עד יוני 2013
(מיליוני ש"ח)

סך המערכת			הבינלאומי			מזרחי			דיסקונט			הפועלים			לאומי			המגזר הלא-צמוד הפוזיציה נטו במגזר ¹ השינוי בשווי ההוגן של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה משינוי בשיעורי הריבית ² עלייה של נקודת אחוז ירידה של נקודת אחוז השינוי המרבי בשיעורי הריבית ³ (נקודות אחוז) השינוי בשווי ההוגן של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה מהשינוי המרבי בשיעורי הריבית ⁴ עליית הריבית ירידת הריבית
Q2 2013	Q1 2013	2012	Q2 2013	Q1 2013	2012	Q2 2013	Q1 2013	2012	Q2 2013	Q1 2013	2012	Q2 2013	Q1 2013	2012	Q2 2013	Q1 2013	2012	
40,120	36,412	35,022	3,015	3,245	3,997	-854	669	-611	1,317	557	1,147	16,586	14,669	13,489	20,056	17,272	17,000	
-763	-707	-624	-189	-121	-107	431	330	290	-291	-271	-342	146	-108	-26	-860	-537	-439	
869	756	681	208	132	117	-413	-382	-334	320	271	332	-138	115	81	892	620	485	
0.71	0.71	0.72	0.71	0.71	0.72	0.71	0.71	0.72	0.71	0.71	0.72	0.71	0.71	0.72	0.71	0.71	0.72	
-544	-504	-450	-135	-86	-77	307	235	209	-208	-193	-247	104	-77	-19	-613	-383	-317	
620	539	491	148	94	84	-295	-272	-241	228	193	240	-98	82	58	636	442	350	
17,740	18,464	16,691	1,432	1,365	367	7,704	5,895	7,029	1,887	2,635	1,954	4,746	5,382	5,885	1,971	3,187	1,456	
-550	-382	-191	-83	-71	-72	-222	-190	-169	-111	-87	-24	-106	-10	-16	-28	-24	90	
841	728	386	92	81	84	590	491	424	105	128	22	115	7	37	-61	21	-181	
0.97	0.97	0.94	0.97	0.97	0.94	0.97	0.97	0.94	0.97	0.97	0.94	0.97	0.97	0.94	0.97	0.97	0.94	
-532	-370	-179	-80	-69	-67	-215	-184	-158	-107	-84	-22	-103	-10	-15	-27	-23	84	
814	705	361	89	78	79	571	475	397	102	124	21	111	7	35	-59	20	-169	
מגזר מטבע החוץ ⁵ הפוזיציה נטו במגזר ¹ השינוי בשווי ההוגן של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה משינוי בשיעורי הריבית ² עלייה של נקודת אחוז ירידה של נקודת אחוז השינוי המרבי בשיעורי הריבית ³ (נקודות אחוז) השינוי בשווי הוגן של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה משינוי מרבי בשיעורי הריבית ⁴ עליית הריבית ירידת הריבית																		
-902	927	1,660	-210	-195	-253	-23	132	113	2,298	2,276	2,136	-362	-61	28	-2,605	-1,225	-364	
-1,047	-697	-586	-32	-9	-15	-45	-46	-95	-518	-380	-310	-176	-62	-36	-276	-200	-130	
978	471	324	44	19	21	110	106	132	319	48	-38	240	127	84	265	171	125	
0.64	0.64	0.62	0.64	0.64	0.62	0.64	0.64	0.62	0.64	0.64	0.62	0.64	0.64	0.62	0.64	0.64	0.62	
-668	-444	-365	-20	-6	-9	-29	-29	-59	-330	-242	-193	-112	-40	-22	-176	-128	-81	
624	300	202	28	12	13	70	68	82	203	31	-24	153	81	52	169	109	78	
סך המגזרים סך השווי ההוגן של הון הבנק ⁶ השינוי בשווי ההוגן של הון הבנק כתוצאה מהשינוי בשיעורי הריבית ² עלייה של נקודת אחוז ירידה של נקודת אחוז השינוי בשווי ההוגן של הון הבנק כתוצאה מהשינוי המרבי בשיעורי הריבית ⁴ עליית הריבית ירידת הריבית באחוזים מהשווי ההוגן של הון הבנק עליית הריבית ירידת הריבית																		
56,958	55,803	53,373	4,237	4,415	4,111	6,827	6,696	6,531	5,502	5,468	5,237	20,970	19,990	19,402	19,422	19,234	18,092	
-2,360	-1,786	-1,401	-304	-201	-194	164	94	26	-920	-738	-676	-136	-180	-78	-1,164	-761	-479	
2,688	1,955	1,391	344	232	222	287	215	222	744	447	316	217	249	202	1,096	812	429	
-1,744	-1,318	-994	-236	-161	-154	64	22	-8	-645	-520	-462	-111	-126	-56	-816	-534	-313	
2,057	1,544	1,054	265	185	176	347	270	238	533	348	236	166	170	145	746	572	258	
-3.1	-2.4	-1.9	-5.6	-3.6	-3.7	0.9	0.3	-0.1	-11.7	-9.5	-8.8	-0.5	-0.6	-0.3	-4.2	-2.8	-1.7	
3.6	2.8	2.0	6.3	4.2	4.3	5.1	4.0	3.6	9.7	6.4	4.5	0.8	0.8	0.7	3.8	3.0	1.4	

(1) ההפרש בין השווי ההוגן של הנכסים ובין השווי ההוגן של ההתחייבויות, כולל ההשפעה של עסקאות עתידיות בכל מגזר הצמודה.

(2) מבוסס על הדוחות הכספיים לצבור - דוח הדירקטוריון.

(3) השינוי המרבי בתשואה לפדיון על מק"ם לשנה במגזר הלא-צמוד, על איגרות חוב צמודות ל-3 שנים במגזר הצמוד, וכן על הליבור לשנה במגזר המט"ח, נגזר מהשינויים החודשיים שחלו בהם לאורך 7 השנים האחרונות, בהנחת התפלגות נורמלית, ברמת מובהקות של 99%. נציין כי בחישוב השינוי המרבי בתשואות לפדיון, התקופות לפירעון של איגרות חוב נקבעו על פי המח"ם הממוצע של הנכסים וההתחייבויות בכל מגזר.

(4) מבוסס על הדוחות הכספיים לצבור - דוח הדירקטוריון, ועל האומדן של הפיקוח על הבנקים לשינוי המרבי בריבית. חישוב זה הוא קירוב, שכן הוא מניח התנהגות ליניארית של סיכון הריבית.

(5) כולל המגזר הצמוד למטבע החוץ.

(6) סכום של הפוזיציות נטו בשלושת מגזרי ההצמדה.

מקור: דוחות כספיים לצבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

7. סיכון הנזילות

במהלך שבעת החודשים הראשונים של השנה חלה ירידה מסוימת בנזילות המצרפית של חמשת התאגידים הבנקאיים הגדולים, אולם רמתה עדיין גבוהה. גם השנה הקטנת עודפי הנזילות מתרחשת על אף אי-הוודאות הכלכלית והגיאוגרפית ועל אף העובדה שהריבית המשיכה לרדת ולהיות נמוכה. השינוי ברמת הנזילות השנה נובע בעיקר מכך שהבנקים צמצמו את היקף הנכסים הנזילים, ובייחוד את היקף המזומנים והפיקדונות בבנק ישראל, במידה רבה מזו שבה הם צמצמו את יתרת ההתחייבויות קצרות הטווח. כאשר בוחנים את יחס המודל הפיקוחי המצרפי של חמשת הבנקים הגדולים (פעילות במט"י ובמט"ח), מוצאים כי הוא ירד מ-1.61 בדצמבר 2012 ל-1.42 ביולי השנה (לוח 12). אולם יש לציין כי למרות הירידה נשמר היחס בין ליבת הנכסים הנזילים לבין ההתחייבויות הנזילות, כפי שעולה מבחינה של מדדי נזילות המתמקדים בנכסים אלו. באשר לריכוזיות הפיקדונות במערכת, בחינה של מספר יחסים מעלה כי היא גדלה במעט השנה (לוח 12).

לוח 12

יחס המודל הפיקוחי¹, תרחיש קיצון ומבחר מדדי ריכוזיות בתחום הנזילות², חמשת הבנקים הגדולים בישראל
2010 עד יולי 2013

07/2013	2012	2011	2010	
1.42	1.61	1.58	1.42	יחס המודל הפיקוחי
1.10	1.38	1.41	1.21	הערך המזערי של היחס הפיקוחי
2.28	1.79	1.74	1.67	הערך המרבי של היחס הפיקוחי
1.12	1.27	1.25	1.28	יחס המודל הפיקוחי בתרחיש 1: פדיון מיידי של 10% מסך פיקדונות הציבור לטווח קצר
0.47	0.34	0.34	0.35	השינוי הממוצע ביחס המודל הפיקוחי ³
0.71	0.39	0.37	0.36	השינוי המרבי ביחס המודל הפיקוחי ⁴
				הריכוזיות והיציבות של הפיקדונות
0.35	0.35	0.35	0.35	שיעור הפיקדונות עד 1 מיליון ש"ח בסך הפיקדונות
0.28	0.27	0.27	0.28	שיעור הפיקדונות מעל 50 מיליון ש"ח בסך הפיקדונות
0.16	0.14	0.12	0.14	שיעור 20 הפיקדונות הגדולים עד חודש בסך פיקדונות הציבור עד חודש ⁵

(1) יחס המודל הפיקוחי פותח בפיקוח על הבנקים, והוא מחושב כיחס בין הנכסים הנזילים לבין ההתחייבויות הנזילות לתקופה של עד חודש. יחס זה משמש את הפיקוח כדי לבחון מגמות ברמת הנזילות של התאגידים הבנקאיים – ערך של 1 הוא המינימום הנדרש כדי להבטיח עמידה בצורכי הנזילות – והוא גם מאפשר השוואה רוחבית. (2) המדדים מתייחסים לפעילות הן במטבע ישראלי והן במטבע חוץ (צמוד ונקוב). (3) ממוצע הפערים בין ערך יחס המודל הפיקוחי לערכו לאחר יישום התרחיש בכל אחד מחמשת הבנקים הגדולים במערכת. (4) הפער המרבי בין ערך יחס המודל הפיקוחי לערכו לאחר יישום התרחיש. (5) הנתון לחודש יולי 2013 נכון לחודש יוני 2012.

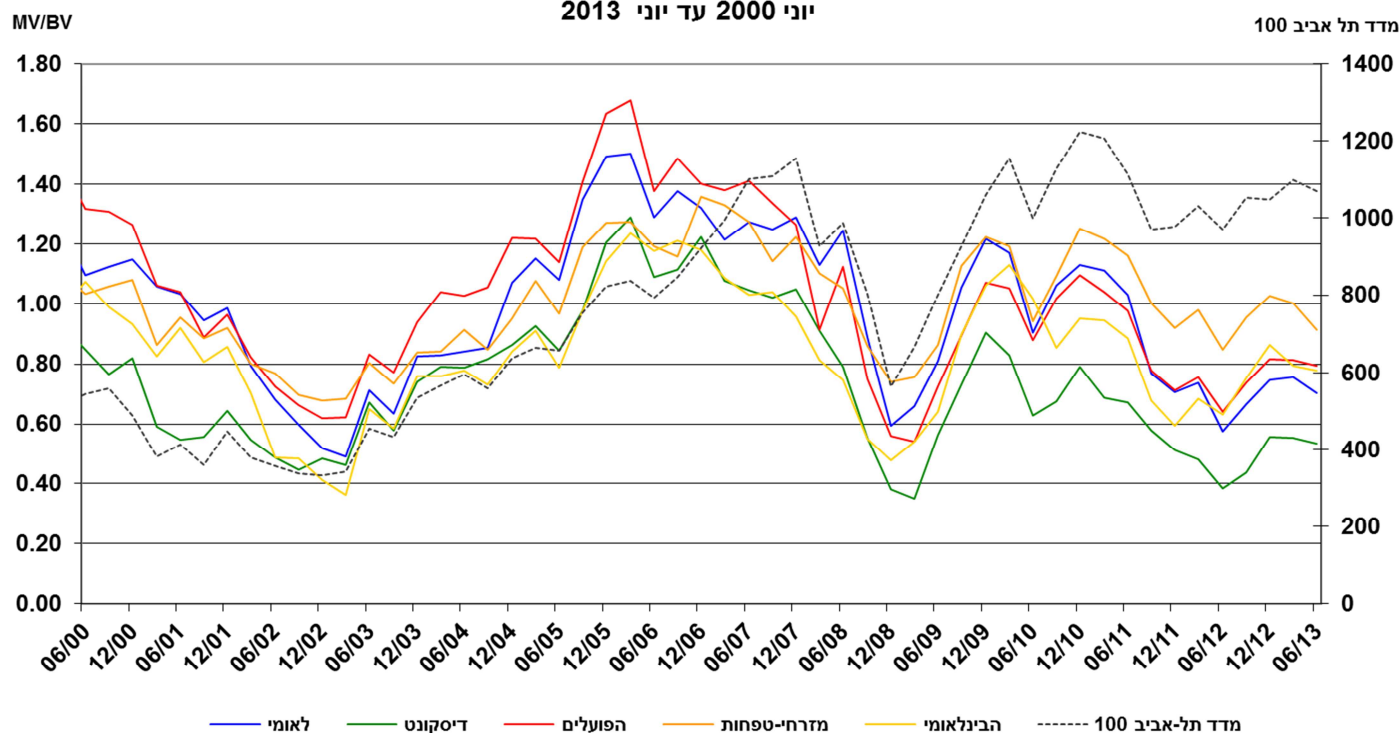
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

הערכת ביצועיה של המערכת הבנקאית על יסוד הנתונים משוק ההון

ערכו הממוצע של היחס MV/BV (שווי השוק מחולק בערך בספרים) בחמשת הבנקים הגדולים מוסיף לשקף הערכת חסר (נמוך מ-1) והוא נמוך בראייה היסטורית. במהלך הרביע השני של השנה רשם היחס ירידה קלה נוספת, מ-0.78 בדצמבר 2012 ובמרץ 2013 ל-0.74 ביוני 2013 (איור 13). ירידה זו התרחשה על אף השיפור שנרשם בהערכות הסיכון המבוססות על שוק ההון, כפי שהן משתקפות בירידת ערכי ההסתברות הצפויה לכשל (EDF^{18}) ובירידה שחלה במרווחי התשואה על איגרות החוב הבנקאיות במחצית הראשונה של השנה. נראה, אם כן, כי הירידה ביחס MV/BV מקורה בחששם של המשקיעים מכך שהבנקים יתקשו להציג רמות רווחיות נאותות עקב האתגרים שהם ניצבים מולם, בכלל זה: (1) סביבת הריבית הנמוכה, היות שהיא פועלת לשחיקת מרווחי הריבית; (2) אי-הוודאות המאפיינת את הכלכלות העולמית והמקומית; (3) ההתפתחויות הגאו-פוליטיות באזורנו; (4) הערכות הבנקים ליישום המלצות באזל III, הואיל וזו משפיעה בין היתר על חלוקת הדיבידנדים ועל הרחבת הפעילות העתידית.

איור 13

שווי השוק לערך בספרים¹ (MV/BV) בחמשת הבנקים הגדולים, בהשוואה למדד תל אביב 100, יוני 2000 עד יוני 2013

1. בחישוב היחס MV/BV , הערך בספרים (BV) מחושב בפיגור של רבע אחרי שווי השוק (MV). המקור: נתוני הבורסה לניירות ערך בת"א ודוחות כספיים לציבור.

¹⁸ Expected Default Frequency. סוכנות הדירוג Moody's מחשבת את הסתברות הצפויה לכשל על יסוד המודל התיאורטי של Merton ותוך התאמות שנערכות על פי אירועים ממשיים של פשיטת רגל.